

TÜRKİYE'DE FİKRİ MÜLKİYET KORUMASI, PATENT VE MARKA KORUMASI-YABANCI SERMAYE İLİŞKİSİ

THE PROTECTION OF INTELLECTUAL PROPERTY AND
FOREIGN CAPITAL IN TURKEY

Mehmet DEMİROĞLU

Dr., Hazine ve Maliye Bakanlığı Vergi Denetim Kurulu
mehmet.demiroglu@hotmail.com

10.33537/sobild.2022.13.2.11

Makale Bilgisi

Gönderildiği tarih: 25-03-2022
Kabul edildiği tarih: 20-06-2022
Yayınlanma tarihi: 30-06-2022

Article Info

Date submitted: 25-03-2022
Date accepted: 20-06-2022
Date published: 30-06-2022

Anahtar sözcükler

Fikri Mülkiyet, Telif, Sınai
Mülkiyet, Patent, Marka, Yabancı
Sermaye

Keywords

Intellectual Property, Copyrights,
Industrial Property, Patent,
Trademark, Foreign Capital

JEL Sınıflandırması

F21, K11, M10, M20, O34

JEL Classification

F21, K11, M10, M20, O34

Öz

Fikri mülkiyet haklarının korunması, ulusal ve uluslararası düzeyde çeşitli düzenlemelere konu olmuştur. Ekonomik kalkınmada yabancı kaynak ihtiyacı olan Türkiye, yabancı yatırımcıları çekebilmek için gerekli koşullardan olan fikri mülkiyet haklarını koruma konusunda önemli düzenlemeler yapmıştır. Fikri mülkiyet hakları, telif hakları ve sınai mülkiyet hakları olarak iki ana dala ayrılmaktadır. Türkiye'de telif haklarının korunması konusundaki çalışmalar Kültür ve Turizm Bakanlığı, sınai mülkiyet haklarının korunması konusundaki çalışmalar ise ağırlıklı olarak Türk Patent ve Marka Kurumu tarafından yürütülmektedir. Dünyada yaygınlaşan küreselleşme eğilimleri doğrultusunda, çok uluslu şirketlerin yatırım yeri tercihlerinde fikri mülkiyet haklarının etkin korunması önemlidir. Sınai mülkiyet haklarından olan patent ve marka haklarının etkin korunması, işletmecilik ve yatırım faaliyetlerinde daha belirgin olarak öne çıkmaktadır. Bu çalışmada, Türkiye'de patent ve marka haklarının korunması ile yabancı sermaye yatırımları arasındaki ilişki konusu ele alınmıştır.

Abstract

The protection of intellectual property rights has been the subject of various regulations at the national and international level. Turkey, which needs foreign resources for economic development, has made important regulations regarding the protection of intellectual property rights, which is one of the necessary conditions to attract foreign investors. Intellectual property rights are divided into two main branches as copyright and industrial property rights. Studies on the protection of copyright in Turkey are carried out by the Ministry of Culture and Tourism, while the studies on the protection of industrial property rights are mainly carried out by the Turkish Patent and Trademark Office. In line with the globalization trends spreading in the world, effective protection of intellectual property rights is important in the investment location preferences of multinational companies. The effective protection of patent and trademark rights, which are industrial property rights, is more prominent in business and investment activities. In this study, the relationship between the protection of patent and trademark rights and foreign capital investments in Turkey is discussed.

GİRİŞ

Yeni eserlerin ve buluşların fikir sahipleri için koruyucu haklar tanınması, geçmişten günümüze toplumların gelişiminde ve kalkınmasında önemli bir konu olmuştur. Özellikle sanayi ve ticaretin gelişimiyle birlikte, eser ve buluş sahiplerine ait fikri hakların yasalarla korunması yaygınlaşmıştır. Fikri çabaları ve toplumsal kalkınmayı teşvik etmek amacıyla, ulusal ve uluslararası düzeyde fikri hakları koruyucu çeşitli yasal düzenlemeler yapılmıştır.

Sanayi devrimi olarak da bilinen 17 nci ve 18 inci yüzyıllardaki gelişmeler doğrultusunda, buluş ve eser sahipleri için çeşitli ülkelerde ayrıcalıklı haklar tanınmıştır. Ayrıca, fikri hakların korunması amacıyla uluslararası alanda da gelişmeler olmuş, 23 Mart 1883 tarihinde Paris'te ilk defa bu konuda bir sözleşme (Paris Sözleşmesi) imzalanmıştır. Fikri hakların korunmasında adeta bir anayasa olarak kabul edilen bu Sözleşmeye Türkiye 1925 yılında katılmıştır. Paris Sözleşmesi, fikri hakların korunması konusunda uluslararası bir hukuk ve uygulama için de zemin oluşturmuştur. Fikri hakların korunması konusuna İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 27 inci maddesinde de değinilmiş, Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) kuruluş anlaşmasının Ek 1-C bölümü bu konuya ilişkin olarak düzenlenmiş, sadece bu konuda faaliyet göstermek üzere 1967 yılında ayrı bir sözleşme ile Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı (WIPO) kurulmuştur. Türkiye DTÖ kuruluş anlaşması çalışmalarına da başından beri taraf olmuş, WIPO sözleşmesine ise 1976 yılında katılmıştır.

Batılı ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de fikri hakların korunması, yazım işlerinde matbaanın kullanılması ile paralel bir gelişme göstermiştir. Batıdan yaklaşık 300 yıl sonra 1727 yılında matbaa Türkiye'ye geldiğinden, fikri hakların korunması da böyle bir gecikme ile Türkiye'de gündeme gelmiştir. Ancak daha sonra, fikri mülkiyet haklarının korunması konusu Türkiye'de de önemini giderek artırmış, uluslararası gelişmelerle uyumlu düzenlemeler yapılmış ve gerekli çalışmaları yürütmekle görevli kurumlar oluşturulmuştur.

Dünya ticaretindeki küreselleşme eğilimlerine paralel olarak, çok uluslu şirketlerin çeşitli ülkelerde yatırım yapmalarında ve değer oluşturmalarında fikri hakların korunmasının ayrı bir önemi vardır. Bu bağlamda, yabancı sermaye çekmek isteyen her ülke gibi Türkiye'de de, fikri hakların etkin korunması yabancı yatırımcılar açısından önemlidir. Bu çalışmada, Türkiye'de fikri mülkiyet koruması ile yabancı sermaye yatırımları arasındaki ilişki ele alınacaktır.

1. FİKRİ MÜLKİYET HAKLARININ KORUNMASI

1. 1. Fikri Mülkiyet Hakları Kavramı

Yeni eserlerin ve buluşların ilk sahiplerine tanınan fikri haklar, zaman içinde farklı kavramlarla ifade edilmiştir. Fikri hakları tanımlamak ve sınıflandırmak için zamanla gelişen yaklaşımlar, öncelikle hukuki bakımdan öne çıkmıştır. Hukuk kavramı olarak fikri haklar konusu Türkiye'de genellikle "gayri maddi mal üzerindeki haklar" kavramı içinde ele alınmıştır (DUMAN ve KARAĞDI, 2010: 18).

Fikri hakların sahipleri ile toplum arasındaki ilişkilerin düzenlenmesi, yaratıcı düşünceye olan saygının da bir gereği olarak, düşünce ürünü eserlere ve sahiplerine yasalar yoluyla koruyucu haklar sağlanması şeklinde ortaya çıkmıştır. Bu amaçla, fikri hakların ulusal ve uluslararası düzeyde korunmasına ilişkin çeşitli ilkeler ve esaslar belirlenmiştir (DPT, 1994: 2). Devletlerin bireylerle veya diğer devletlerle olan ilişkileri kamu hukuku, kişilerin birbirleri ile olan ilişkileri ise özel hukuk kuralları ile düzenlenmektedir (AKINTÜRK, 2011: 20). Gayri maddi mallar üzerindeki haklar hukuku, özel hukuk ile kamu hukukunun iç içe girdiği bir alandır. Ancak, gayri maddi haklar ağırlıklı olarak özel hukuk sınıflandırması içinde yer almaktadır (AYİTER, 1968: 26).

Maddi olmayan mallar olan fikri düşünce ürünlerinin kapsamına fikir ve sanat eserleri kadar, sınai resim ve modeller, patentler, markalar, menşe ve mahreç işaretleri ile ticaret unvanları da girmektedir (GÜNEŞ, 1997:11). Maddi olmayan mallara ilişkin haklar, imtiyaz sağlayan türde haklardır. Bu hakların sahipleri, başkalarının bunlardan yararlanmalarını engelleme yetkisine sahip olurlar. Bu haklar, üçüncü kişi durumundaki herkese karşı ileri sürülebilmeleri yönüyle, mutlak haklar arasındadır (ÖZTRAK, 1971: 1-3).

Fikri haklar kavramı, geniş ve dar olmak üzere iki anlamda kullanılmaktadır. Geniş anlamdaki tanıma hem fikir ve sanat eserlerine ilişkin haklar, hem de sınai haklar girer. Fikri mülkiyet deyimiyile, sınai mülkiyet ve edebi mülkiyetin tümü beraber ifade edilmiş olmaktadır (POROY, 1983: 4). Dar anlamda fikri haklar ise (telif hakları olarak da adlandırılır) sadece fikir ve sanat eserleri üzerindeki hakları kapsamaktadır. Başka bir ifadeyle, fikir ve sanat alanında oluşturulan eserleri sahibinin kullanma, yararlanma ve imtiyaz hakkına telif hakkı denilmektedir (DUMAN ve KARYAĞDI, 2010: 20).

"Fikri mülkiyet" terimi, ilk başlarda sadece telif haklarını ve telif hakları kapsamına giren benzer nitelikteki hakları ifade etmiştir. Ancak, 1970'lerden itibaren bu terim, başkalarınınca çeşitli şekillerde taklit edilmesi önlenmek istenen her türlü hakkı ifade eden şemsiye bir kavram olmuştur. Mevcut birçok terminolojinin ve düşüncenin aksine, söz konusu hakların bu kavramla ifadesi günümüzde oldukça belirgin bir hale gelmiştir (JACOB ve Diğ. 2004: 3). Fikri

mülkiyet hakkı, bir fikri mülkiyet konusu üzerindeki mutlak haktır. Fikri ürün “eşya” olmadığı halde, “fikri mülkiyet” teriminde “mülkiyet” sözcüğünün kullanılmasının sebebi, fikri ürün üzerindeki mutlak hakkın özel inhisari niteliğini belirtmektir (TEKİNALP, 2002: 4-5).

Fikir ürünleri üzerindeki haklar kısaca “fikri haklar” kavramı ile tanımlanmaktadır. Ancak, ulusal ve uluslararası düzeyde tam bir kavram birliği oluştuğunu söylemek zordur. Bu durumda, uluslararası kuruluş ve sözleşmelerde kullanılan “property” kelimesinin Türkçe karşılığının “mülkiyet” olması, diğer taraftan, fikri ürün sahibine özel ayrıcalıklı mutlak hak niteliğine en iyi vurgunun yine “mülkiyet” kavramı ile yapılabilmesi nedenleriyle, “fikri mülkiyet hakları” kavramı daha kapsayıcı bir tanım olarak tercih edilmektedir (DEMİROĞLU, 2019: 9).

Fikri mülkiyet haklarının kapsamı konusunda, Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı (World Intellectual Property Organization, WIPO) tarafından yapılan tanımlama daha yaygın ve genel bir kabul görmektedir. 1967 tarihli WIPO kuruluş anlaşmasının “Tanımlar” başlıklı ikinci maddesine göre¹, fikri mülkiyet hakları kapsamına aşağıdaki alanlarda oluşturulan eserler üzerindeki haklar girmektedir:

- Edebiyat ve sanat eserleri ile bilimsel eserler.
- Sanatçıların, ses sanatçılarının ve yayıncıların yapımları.
- İnsan zekası ürünü bütün buluşlar.
- Bilimsel icatlar.
- Endüstriyel tasarımlar.
- Ticaret ve hizmet markaları ile ticari adlar ve işaretler.
- Haksız rekabete karşı koruma.
- Fikri çaba sonucu ortaya konan sınai, edebi, bilimsel ve sanat alanlarındaki bütün diğer eserler.

Fikri mülkiyet haklarının, telif hakları ve sınai mülkiyet hakları şeklinde iki ana dalı vardır (WIPO, 2016: 6). Bir başka deyişle, fikri mülkiyet hakları telif haklarından ve sınai mülkiyet haklarından oluşmaktadır. Buna göre, fikri mülkiyet hakları hem telif haklarını, hem de sınai mülkiyet haklarını kapsayan ve ifade eden şemsiye bir kavram olmaktadır. WIPO tarafından yapılan tanımlamada, en üst kavram “fikri mülkiyet (intellectual property)” olarak kabul edilmekte ve iki alt dalı “telif hakkı -kopya/çoğaltma hakkı (copyright)- eser sahibinin hakları” ve “sınai mülkiyet (industrial property)” şeklinde ifade edilmektedir. WIPO tanımlamasında, “haksız rekabete karşı koruma” konusu da, sınai haklarla ilişkili bir koruma çeşidi olarak, fikri mülkiyet hakları gibi WIPO görev alanı içinde yer almıştır. Ancak, Türkiye

uygulamasında haksız rekabete karşı koruma konusu, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun² (genel anlamda, Borçlar Kanunu ve Ticaret Kanunu) kapsamında fikri mülkiyet hakları koruması dışında ayrıca düzenlenmiştir.

Sonuçta, fikri mülkiyet haklarının kapsamı ve sınıflandırılması, bir şema olarak aşağıdaki gibi açıklanmaktadır (DEMİROĞLU, 2019: 13).

TABLO 2: Fikri Mülkiyet Haklarının Kapsamı ve Sınıflandırılması

FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI	
TELİF (ESER SAHİBİ) HAKLARI	SINAI MÜLKİYET HAKLARI
İlim ve Edebiyat Eserleri	Buluşlar (patentler, faydalı modeller)
Müzik Eserleri	Endüstriyel Tasarımlar
Güzel Sanat Eserleri	Markalar
Sinema Eserleri	Coğrafi İşaretler
İşlenmeler/Derlemeler	Entegre Devre Topografyaları
BAĞLANTILI (KOMŞU) HAKLAR	Yeni Bitki Çeşitleri
İcracı Sanatçılar	TİCARİ ADLAR
Müzik Yapımcıları	Ticaret Unvanı
Radyo / TV Kuruluşları	İşletme Adı

1. 2. Fikri Mülkiyet Koruması

Fikri mülkiyet haklarının korunması konusunda, bilinen en eski yasal düzenleme 1443 yılında Venedik'te yapılmış (buluş kararname) ve ilk patent 1474 yılında verilmiştir. İngiltere'de 1624 yılında Monopoller Yasası kabul edilmiş ve yeni buluşları teşvik eden düzenlemeler yapılmıştır. Amerika'da, bağımsızlık sonrası 1787'de kabul edilen Federal Anayasada, bilimin ve teknolojinin geliştirilmesi amacıyla buluşlara belirli bir süreyle özel haklar verileceği vurgulanmış, 1790'da Patent Kanunu kabul edilmiştir. Diğer önde gelen bazı ülkelerde ilk Patent Kanunları Fransa'da 1791'de, Almanya'da 1877'de, Japonya'da 1885'de ve Türkiye'de (Osmanlı dönemi) 1879'da kabul edilmiştir. Marka haklarının korunması ile ilgili ilk düzenlemeler, Amerika'da 1870'de, Türkiye'de (Osmanlı dönemi) 1871'de, Almanya'da

¹ <https://wipolex.wipo.int/en/text/283833> (07.03.2022).

² 13.12.1994 tarih ve 22130 sayılı Resmi Gazete.

1874'de ve Japonya'da 1885'de yapılmıştır³. Telif haklarının korunması konusundaki gelişmeler ise büyük ölçüde matbaanın icadı ile paralellik göstermiştir (KARASU ÖZTEMEL, 2014: 39).

Bir eserin belirli bir zaman diliminde ve belirli bir bölgede sadece bir matbaa tarafından basılabilmesi, idari otoritelerden alınan "basım imtiyazları" ile sağlanmıştır. Basım imtiyazları öncelikle matbaa mülkiyetini doğurmuş, daha sonraları matbaacıların eser sahiplerine ödedikleri ücret karşılığında eserin de sahibi oldukları kabul edilmiştir. Böyle imtiyaz sahipleri İngiltere'de "owner of copy" olarak nitelendirilmiş, "copyright" deyimini de telif hakkı değil, basım ve teksir hakkı anlamında kullanılmıştır. Bu deyim modern hukuktaki anlamı sonradan ortaya çıkmıştır (EREL, 1998: 17).

Fikri haklar konusundaki gelişmeler uluslararası ticareti de etkilemiş, dünya ölçeğinde geçerli bir sistem ve ortak ilkeler belirlenmesi ihtiyacı doğmuştur. Ulusal düzeyin ötesinde uluslararası seviyede ortak ilkeler ve yaptırımlar oluşturulması için çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı (WIPO) kurulmuş, Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) ve Avrupa Birliği (AB) gibi örgütlerin faaliyetleri içinde fikri mülkiyet koruması önemli bir yer tutmuştur.

Türkiye'de fikri mülkiyet koruması, batılı ülkelerdeki gibi matbaanın kullanımı ile gelişmeye başlamıştır. Ancak, fikri haklar alanında yasal koruma biçimlerinin oluşturulması 17 nci yüzyıl sonlarından itibaren gelişmeye başlasa da, batıdaki gelişmeler büyük bir gecikmeyle takip edilebilmiştir.

Matbaanın icadı 1438 yılında olmasına rağmen, Osmanlı İmparatorluğuna gelmesi 1727 yılında olmuştur. Padişah 3. Ahmet'in İbrahim Müteferrika'ya Hattı-ı Hümayun ile izin vermesi üzerine matbaa kurulmuş, ancak din kitaplarının basılmaması ve her kitabın basılmasından önce izin alınması şart koşulmuştur. El yazısı ile geçimini sağlayanların itirazları matbaanın ilerlemesini geciktirmiş, 1727'den Tanzimat Fermanının ilan edildiği 1839 yılına kadar sadece 500 kitap basılmıştır (KARASU ÖZTEMEL, 2014: 39-40). Matbaanın kurulmasında İbrahim Müteferrika'ya verilen izni bir imtiyazdan çok, günah olan kitap basma yasağını istisnaen kaldıran bir ruhsat olarak nitelemek gerekir. İmparatorluk döneminde yazar hakları açısından önemli ilk belge, eser sahipleri için telif hakkı tanımak üzere 1850'de çıkarılan Encümen-i Danış Nizamnamesi'dir. Fikir ve sanat eserleri konusunda çıkarılan ilk esaslı kanun ise 1910 tarihli Hakk-ı Telif Kanunu'dur. Daha sonra bu Kanun'un yerini, 1933 yılında Türkiye'ye gelip 17 yıl İstanbul ve Ankara Üniversitelerinde görev yapan ve fikri hukuk dersleri veren Prof. Dr. Ernst E. Hirsch'in hazırladığı 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK) almıştır (TEKİNALP, 2002: 77). Telif haklarının korunması konusundaki çalışmalar, Kültür ve Turizm

Bakanlığı (Telif Hakları Genel Müdürlüğü, Sinema Genel Müdürlüğü) tarafından yürütülmektedir.

5846 sayılı FSEK kapsamında olan eserlere, eser yaratıldıktan sonra herhangi bir belgeye dayanmadan koruma sağlanır. Ancak, esere ilişkin hakların korunmasında ve özellikle de hak sahipliğinin belirlenmesinde, ispat kolaylığı bakımından Kültür ve Turizm Bakanlığı isteğe bağlı bir kayıt-tescil sistemi uygulamaktadır. Hak sahiplerinin beyanı üzerine yapılan bu kayıt-tescil işleminin, hak kurucu olma (ihdas etme) niteliği yoktur. Soyut haldeki fikirler için mümkün olmasa da, somut hale gelmiş fikir ürünleri (eserler) için söz konusu kayıt-tescil işlemi uygulanabilmektedir (DERİCİOĞLU, 2016: 74-75).

Türkiye'de sınai mülkiyet haklarına ilişkin ilk düzenlemeler yine Osmanlı döneminde olmuştur. Marka haklarının korunmasına ilişkin olarak 1871 yılında Alamenti Farika Nizamnamesi, buluş haklarının (patentlerin) korunmasına ilişkin olarak da 1879 yılında İhtira Beratı Kanunu çıkarılmıştır. Alamenti Farika Nizamnamesi 1965 yılında çıkarılan Markalar Kanunu ile önemli değişikliğe uğramış, İhtira Beratı Kanunu ise zaman içinde bazı değişiklikler görsen de 1995 yılına kadar uygulamada kalmıştır. Türkiye'nin 1995 yılından itibaren Gümrük Birliği sürecine dahil olması ile birlikte, fikri haklar ve özellikle de sınai mülkiyet hakları alanındaki mevzuatı ve uygulamaları kökten değişikliğe uğramıştır (DPT, 2007: 121). Sınai mülkiyet haklarının korunması konusunda en son 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu⁴ ile düzenlemeler yapılmış, bu alanda görevli kuruluşun adı Türk Patent ve Marka Kurumu (TÜRKPATENT) olarak belirlenmiştir. Sınai mülkiyet hakları alanında ağırlıklı görev yapan kurum TÜRKPATENT olsa da, bir başka sınai mülkiyet hakkı türü olan "yeni bitki çeşitlerinin korunması" konusunda Tarım ve Orman Bakanlığı (Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü) görevlidir.

Türkiye'de telif haklarının korunma süresi, 5846 sayılı FSEK'in 27 nci maddesinde, eser sahibinin yaşadığı süre ve ölümünden sonraki 70 yıllık süre olarak belirlenmiştir. Sınai mülkiyet haklarından patentlerin koruma süresi 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu (SMK)'nin 101 inci maddesinde 20 yıl, markaların koruma süresi ise aynı kanunun 23 üncü maddesinde 10 yıl (yenilenerek 10 yıllık sürelerle uzatılabilir) olarak belirlenmiştir. Diğer sınai mülkiyet hakları için farklı koruma süreleri (tasarımlar için 5 yıl gibi) söz konusudur. Görevli kuruluşun tescili ile koruma sağlanan sınai mülkiyet hakları patentler, faydalı modeller, endüstriyel tasarımlar, entegre devre topografyaları, markalar ve coğrafi işaretler olarak bilinmektedir. Ancak yeni bitki türleri, biyoteknolojik buluşlar, bazı bilgisayar programları, internet alan isimleri, tıbbi yöntemler, iş görme metotları ve organizasyon biçimleri gibi birçok yeni konu ya da tartışma alanı da bu kapsama

³ <https://www.jpo.go.jp/e/introduction/rekishi/seido-rekishi.html> (10.03.2022).

⁴ 10.01.2017 tarih ve 29944 sayılı Resmi Gazete.

girebilmektedir. Fikri mülkiyet hakları ile ilgili davalar, bu konuda görevli özel ihtisas mahkemelerinde görülmektedir.

2. FİKRİ MÜLKİYET KORUMASI VE YABANCI SERMAYE AKIMLARI

2. 1. Küreselleşme, Çok Uluslu Şirketler ve Teşvikler

Dünya ticaretindeki küreselleşme ve elektronikleşme ile birlikte, uluslararası ekonomik ilişkilerde geçerli kurallar da yeniden ele alınıp düzenlenmektedir. Uluslararası ekonomik ilişkiler yönünden çok uluslu şirketlerin iş merkezlerinin ve faaliyet alanlarının belirlenmesi, elde edilen gelirin tanımlanması ve vergilendirilmesi, sermaye transferi gibi konular küresel sorunlara yol açabilmektedir. Ülkeler, uluslararası ilişkilere uyumun da bir gereği olarak, ortaya çıkan sorunlara çözüm amacıyla çeşitli düzenlemeler yapmaktadırlar. Fikri mülkiyet koruması da, kalkınma hamlesi içindeki çoğu ülkenin yabancı sermaye çekebilmek için önem verdiği konuların başında gelmektedir. Bir ülkede fikri mülkiyet haklarının etkin korunması, yabancı sermaye yatırımları için önemlidir.

Küreselleşme sürecinde izlenen serbestleşme politikalarına ve sağlanan teknolojik ilerlemelere bağlı olarak, üretim-yatırım-finansman faaliyetleri ulusal sınırların sınırlayıcı etkilerinden büyük ölçüde kurtulmuş ve uluslararası rekabetin başat aktörü olan çok uluslu şirketler eliyle ulus ötesi bir nitelik kazanmıştır. Ulus devletler için artık rekabeti sürdürmenin en gerçekçi yolu, aktör olamadığı rekabet sürecini kendi bünyesine çekmeye çalışmak olmuştur. Bu dönüşümde ulus devlet, uluslararası rekabetin unsurlarının ve aktörlerinin belli olduğu ortamda bunlardan daha fazla pay almaya yönelmiştir (SARAÇ, 2006: 174-175). Devletler, mali egemenlik ve vergilendirme gibi yasal düzenleme güçlerini, bu olumsuz etkilerin yıkımını azaltmak ve küreselleşmeyle doğan yeni imkanları adaletli bir biçimde dağıtarak toplumsal refahı sağlamak için kullanmak zorundadırlar. Bunu gerek ulusal/yerel ölçekte, gerekse uluslararası işbirliğiyle ve devletlerarası anlaşmalarla yerine getirme yükümlülüğü taşımaktadırlar (EKMEKÇİ, 2003: 7). Son yıllarda artan küreselleşme hareketi çok uluslu şirketlerin dünya üzerindeki etkinliklerini de artırmakta, ulus devletler ise bu eğilim karşısında çeşitli tedbirler geliştirmeye çalışmaktadırlar.

Küresel iş ortamında, çok uluslu şirketlerin değer oluşturmaları çoğunlukla gayri maddi varlıklar etrafında toplanır. Gayri maddi varlıkların düşük vergili bölgelerdeki birimlere aktarılması, çok uluslu şirketlerin düşük vergi esasına göre etkin organizasyon yapısı oluşturmada en çok ilgilendikleri yoldur. Bu şekilde toplam vergi yükünün azaltılması amaçlanır. Ancak,

gayri maddi varlıkların bu şekilde transferi ile vergi planlaması yapılmasında, hakların korunmasındaki riskler ile vergi yükü avantajları gibi iki farklı alan arasında iyi bir denge sağlanması önemlidir (VALOIR ve NIJHOF, 2010: 30). Fikri mülkiyet haklarının yüksek mobilite doğasına sahip olması, şirketler için fırsatları artırırken, vergi kayıpları bakımından vergi idarelerinin kaygılarına yol açar. Fikri mülkiyet hakları, uluslararası vergilendirmede önemli ilgi alanlarından biridir. Gözlemler, önemli büyüklükteki şirket değerlerinin yaklaşık % 80'inin, fikri mülkiyet hakları ve şerefiye gibi gayri maddi varlıklara dayandığını göstermektedir (FAIRPO, 2016: 329-330).

Şirketlerin faaliyet yeri seçiminde, kurumlar vergisi oranları önemlidir. Ancak bu konuda etkili diğer bir faktör, buluş faaliyetlerinin yürütülmesi ve yasal patent sahibi olunmasıdır. Şirketler vergi dışı faktörleri ve kontrol edilen yabancı kurumlara ilişkin düzenlemeleri de dikkate alarak faaliyetlerini coğrafi bölgelere yayarlar. Patent sahipliği için yer seçiminde, düşük vergi avantajı da etkili olur. Patent gelirlerinden düşük vergi alınması başlangıçta vergi gelirlerini düşürse de, patent teşviki ile artan faaliyetler daha sonra gelirleri ve refahı artırır. Bu konudaki vergi reformları girişimcilerin patent başvuru ve yeni teknoloji getirme kararlarını etkiler (GRIFFITH ve Diğ. 2014: 22). Çoğu ülke, çok uluslu şirketlerin yatırımlarını çekebilmek amacıyla, bazı fikri mülkiyet hakları (özellikle patent hakkı) yoluyla elde edilen gelirlere çeşitli teşvikler getirmişlerdir.

İngiltere'de 2013 yılında yürürlüğe konan patent teşviki (patent box: patent kutusu) sistemi, patentlerin ticarileştirilmesi yoluyla elde edilen kazançların bir kısmına düşük oranlı (% 22 yerine % 10) gelir ya da kurumlar vergisi getirmektedir⁵. Amerika'da % 35 vergi oranı, İrlanda'nın özellikle ilaç ve teknoloji alanlarında % 6,5 seviyesine kadar düşen vergi oranları karşısında eleştirilmiş, yerli üretimin teşviki için İngiltere ve İrlanda benzeri uygulamalar istenmiştir (WOOD, 2015). Amerika daha sonra izlediği politikalarla, özellikle faaliyetini başka ülkelerde yoğunlaştıran şirketleri geri çekebilmek amacıyla çeşitli tedbirler geliştirmeye başlamış ve ilk adım olarak kurumlar vergisi oranını % 20'ye düşürmüştür. Sonuçta, Amerika ve çoğu Avrupa ülkesi patent ve bazı fikri mülkiyet haklarından elde edilen gelirlere daha düşük vergi uygulanması yönünde düzenlemeler yapmışlardır. Türkiye de, Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK)'nın 5/B maddesi ile benzer bir düzenlemeye gitmiştir.

Türkiye'de 2015 yılından geçerli olmak üzere, KVK'nın 5/B maddesinde "Sınai Mülkiyet Haklarında İstisna" başlığı ile yapılan düzenleme uyarınca, Türkiye'de gerçekleştirilen araştırma-geliştirme, yenilik ve yazılım faaliyetleri sonucu ortaya çıkan buluşların kiralanması, satışı veya üretim faaliyetinde kullanılması

⁵ <https://www.gov.uk/guidance/corporation-tax-the-patent-box> (22.03.2022).

kazançlarının % 50'si, belirli şartlarla kurumlar vergisinden istisnadır. İstisnadan, şartları sağlayan tüm gerçek ve tüzel kişiler tam ve dar mükellef ayrımı yapılmaksızın, belgelerin koruma süresince (patent 20 yıl, faydalı model 10 yıl) yararlanabilir. İngiltere'nin yaptığı düzenlemede kurumlar vergisi oranı hedefi % 10 olarak belirlenmiş ve daha sonrası için bir süre sınırı öngörülmemiştir. Türkiye düzenlemesinde de % 50 indirimli uygulama ile % 20 olan oranın % 10'a düşürülmesi hedeflenmiş, ancak uygulama belgenin geçerlilik süresi ile sınırlı tutulmuştur.

İngiltere'de uygulanan patent teşviki, sistemin sadece belirli nitelikteki patentler için geçerli olması, hatta patent dışındaki başka hakların kapsama alınmayışı yönleriyle eleştirilmektedir (MENON ve NARASIMHAN, 2013: 5). Türkiye'de KVK'nın 5/B maddesi ile getirilen teşvik önemli bir yeniliktir, ancak bu teşvikin de daha genel ve süreklilik arz eden bir nitelik kazanması gereklidir.

2. 2. Türkiye'de Yabancı Sermaye Yatırımları

Çok uluslu şirketlerin yatırım yeri tercihlerinde, fikri mülkiyet haklarının etkin korunması da önemli bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Fikri mülkiyet haklarının etkin korunmasında uluslararası düzenlemelerle uyumu sağlamış olan Türkiye, yabancı sermaye yatırımları için de tercih edilen bir ülke olmayı beklemektedir. Bu bağlamda, Türkiye'nin son yıllarda çekebildiği yabancı yatırımların durumu, beklentilerin ne ölçüde gerçekleşebildiğini göstermesi bakımından önemlidir.

Yabancı kaynak girişi üç yolla olur; 1-Doğrudan yabancı sermaye yatırımı (yabancıların yeni tesis kurmak veya mevcutları satın almak ya da ortak olmak üzere ülkeye döviz getirmesi), 2-Portföy yatırımı (yabancıların hisse senedi ve tahvil satın almak amacıyla döviz getirmesi), 3-Borç verme (yabancıların ülke kuruluşlarına

dövizle borç vermesi). Doğrudan yabancı sermaye yatırımı, yatırımcının yerleşik olduğu ekonomi dışındaki bir ekonomide bir işletmenin yönetimini denetlediği ya da yönetiminde söz sahibi olduğu uzun vadeli bir yatırım şeklidir. Türkiye'ye her üç formda da yabancı kaynak girişi olmuştur. Cumhuriyet'in ilk yıllarından 1954 yılına kadar Osmanlı dış borçlarını ödemekle uğraşıldığı için yabancı sermayeye de dış borçlanmaya da mümkün olduğunca uzak durulmuş, bu uzak duruş nedeniyle Türkiye'ye 1923 - 1954 yılları arasındaki 31 yılda yalnızca 2,4 milyon dolar tutarında doğrudan yabancı sermaye yatırımı girmiştir. 1954 yılında yabancı sermayeyi teşvik kanunu ve petrol kanunu çıkarılmışsa da, yabancı sermaye girişi sınırlı kalmış, 1954 - 1985 yılları arasındaki 31 yılda toplam 833 milyon dolar tutarında yabancı sermaye girişi olmuştur. Türkiye'ye doğrudan yabancı sermaye girişinin zirveye çıktığı dönem 2005 yılında Avrupa Birliğiyle tam üyelik müzakeresine başlama kararından sonradır. Doğrudan yabancı yatırım girişi 1923 - 2002 yılları arasında toplam 10,8 milyar dolar iken, 2003 - 2020 döneminde 224,6 milyar dolar (bunun 4,6 milyar doları 2003 - 2004 döneminde) olmuştur (EĞİLMEZ, 2021). Son 17 yılda Türkiye'ye yabancı yatırım girişinin büyük bir kısmı Avrupa, Kuzey Amerika ve Körfez ülkelerinden olurken, Asya'nın payı da belirgin bir şekilde artış göstermeye başlamıştır. Türkiye pek çok yabancı yatırımcının dikkatini çekmeyi başarmış, 2019 yılında Avrupa geneli uluslararası doğrudan yatırımlarda % 3 olan payını Covid-19'un ciddi etkilerine rağmen 2020 yılında % 3,1'e yükseltmiştir⁶.

Türkiye'ye 2002 - 2021 döneminde giren uluslararası doğrudan yatırımlar toplamı 240,5 milyar dolar (bunun 174,2 milyar doları doğrudan sermaye yatırımı) olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'de son 10 yıllık dönem olan 2012 - 2021 yıllarında gerçekleşen uluslararası doğrudan yabancı sermaye girişleri aşağıdaki gibidir⁷.

Tablo 1: Uluslararası Doğrudan Yatırım Girişi (Net)* (Milyon Dolar)

Yıllar	Sermaye			Diğer Sermaye**	Gayrimenkul (Net)	Toplam
	Yatırım	Tasfiye	Net			
2012	10.761	633	10.128	980	2.636	13.744
2013	10.523	587	9.936	578	3.049	13.563
2014	8.632	261	8.371	645	4.321	13.337
2015	12.181	364	11.817	3.290	4.156	19.263
2016	7.579	621	6.958	2.987	3.890	13.835

⁶ <https://www.invest.gov.tr/tr/whyturkey/sayfalar/fdi-in-turkey.aspx> (14.02.2022)

⁷ <https://www.ticaret.gov.tr/hizmet-ticareti/yurtdisi-yatirimlar/uluslararasi-yatirim-istatistikleri/yurtdisinda-yerlesik-gercek-ve-tuzel-kisilerin-turkiyedeki-yatirimlari> (22.02.2022)

2017	7.401	1.869	5.532	1.015	4.643	11.190
2018	6.699	470	6.229	361	5.915	12.505
2019	5.581	369	5.512	-918	4.979	9.573
2020	5.791	1.390	4.401	-524	3.954	7.831
2021	7.590	225	7.365	1.009	5.775	14.149

* TCMB tarafından yayımlanan ödemeler dengesi istatistikleri altındaki uluslararası doğrudan yatırım verileri IMF Altıncı El Kitabına göre düzenlenmiştir.

** Uluslararası Sermayeli Firmaların Yabancı Ortaklarından Aldıkları Kredi.

Tablo 1'den görüleceği üzere, Türkiye başlangıçta üretim amacıyla gelen yatırımları daha fazla çekerken, sonraki yıllarda gayrimenkul amaçlı yatırımları daha fazla çekmiştir. Ülke kalkınmasında, yabancı sermaye yatırımlarının ileride gelir getirecek alanlarda kullanılması önemlidir. Bu açıdan bakıldığında, özellikle son yıllarda yabancı kaynak kullanımında bozulmalar artmıştır.

Türkiye'ye üretim yapmak amacıyla gelen yabancı yatırımlar, Tablo 1'de "Sermaye" sütununda görülmektedir. Bunun "Yatırım" alt sütununda yer alan tutarlar ülkeye giren yabancı sermayeyi, "Tasfiye" alt sütununda yer alan tutarlar ülkeden çıkan yabancı sermayeyi, "Net" alt sütununda yer alan tutarlar ise ikisi arasındaki fark olan net yabancı sermaye girişlerini göstermektedir. Yabancı ortaklardan alınan kredilere ilişkin "Diğer Sermaye" ve yabancıların gayrimenkul alımlarına ilişkin "Gayrimenkul (Net)" sütunlarında yer alan tutarlar ülke içi üretime doğrudan katkı sağlamayan kalemlerdir. Fikri mülkiyet koruması ile ilişkisi olabilecek yatırımlar olarak, "Net" sütununda yer alan doğrudan net yabancı sermaye girişleri değerlendirme konusu yapılacaktır.

3. PATENT VE MARKA KORUMASI - YABANCI SERMAYE İLİŞKİSİ

Fikri mülkiyet haklarından sınai mülkiyet hakları grubu içinde yer alan patent ve marka hakları, işletmecilik ve yatırım faaliyetlerinde daha belirgin olarak öne çıkan gayri maddi varlıklardır. Bu bağlamda, çok uluslu şirketlerin yatırım yeri tercihlerinde de, patent ve marka haklarının etkin korunması önemli faktörlerdendir. Türkiye'ye son 10 yılda giren doğrudan net yabancı sermaye ile fikri mülkiyet koruması arasındaki ilişkinin değerlendirilmesinde, yabancılar tarafından yapılan patent ve marka haklarına ilişkin koruma başvuruları esas alınacaktır. Patent başvurularında yabancıların payı oldukça yüksek iken, marka başvurularında yerlilerin payı çok daha yüksektir.

Türkiye'de patent ve marka başvuruları genel olarak her yıl artmaktadır. En son 2021 yılında toplam 17.566 adet patent (bunun 8.439 adedi yerli, 9.127 adedi yabancı) ve 191.779 adet marka (bunun 176.493 adedi yerli, 15.286 adedi yabancı) başvurusu yapılmıştır. Yabancı başvuruların daha çok Avrupa ülkeleri ve Amerika, ardından da bazı Uzakdoğu ülkeleri kaynaklı olduğu görülmektedir. Türkiye'de 2012 - 2021 yıllarını kapsayan son 10 yıllık dönemde yapılan patent ve marka başvurularına ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir⁸.

Tablo 2: Patent ve Marka Başvuru Sayıları (2012 - 2021)*

Yıllar	Patent		Marka	
	Yerli	Yabancı	Yerli	Yabancı
2012	4.543	7.056	9.7311	13.832
2013	4.528	7.527	9.3320	15.288
2014	4.861	7.514	9.7145	14.399
2015	5.512	8.446	9.5962	14.717
2016	6.445	10.333	9.4575	12.601

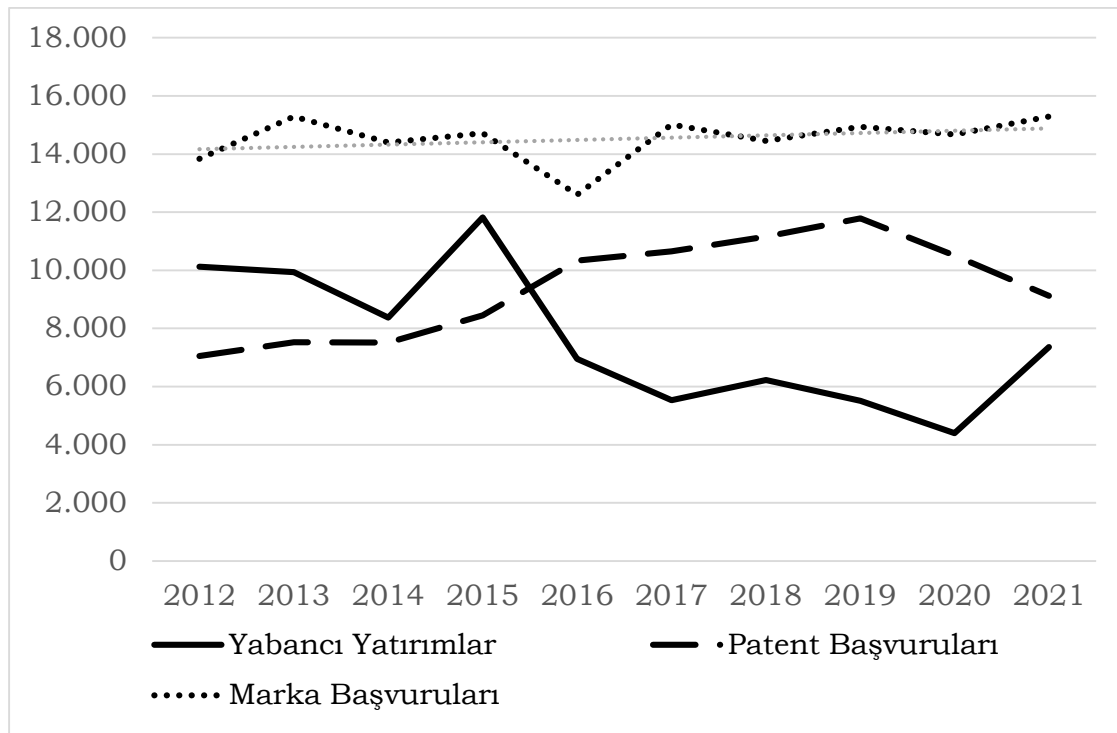
⁸ <https://www.turkpatent.gov.tr/TURKPATENT/statistics/> (22.02.2022)

2017	8.625	10.658	106.099	15.009
2018	7.349	11.155	105.550	14.458
2019	8.126	11.790	119.412	14.941
2020	8.200	10.505	155.913	14.677
2021	8.439	9.127	176.493	15.286

* TÜRKPATENT istatistik verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 1'deki net yabancı sermaye girişleri ile Tablo 2'deki yabancı patent ve yabancı marka başvurularının yıllar itibariyle eğilimleri Grafik 1'de görülmektedir.

Grafik 1: Yabancı Sermaye Yatırımları ile Patent ve Marka Başvuruları

Grafik 1'den görüleceği üzere, Türkiye'de 2012 - 2021 yılları arası son 10 yıllık dönemde, net yabancı sermaye yatırımları yabancı marka başvuruları ile daha benzer bir seyir izlemiş, ancak yabancı patent başvuruları ile başlangıçta benzerlik olsa da özellikle 2015 yılı sonrasında farklılaşan bir seyir gerçekleşmiştir. Türkiye'de 2015 yılına kadar olan dönemde, yabancı patent ve marka başvuruları artarken, genel olarak yabancı sermaye yatırımları da artış göstermiştir. Ancak, 2015 yılından sonra yabancı patent başvuruları artmaya devam ederken, yabancı marka başvuruları ve özellikle de yabancı sermaye yatırımları azalmıştır. 2016 yılından itibaren yabancı marka başvuruları artmaya başlarken, yabancı sermaye yatırımları daha da azalmıştır. 2017 yılından itibaren bu üç göstergede tekrar aynı yönlü eğilimler olmaya başlasa da, 2020 yılından itibaren bu eğilimler yeniden farklılaşmış, özellikle yabancı patent başvuruları düşüş eğilimine girmiştir. Farklılaşan

eğilimlerin görüldüğü dönemlerde, Türkiye'de izlenen genel ekonomi politikalarının da yabancı yatırımcı davranışlarında etkili olduğu unutulmamalıdır.

Yabancı yatırımcı, bir ülkeye ilişkin elindeki tahvil ve benzeri finansal araçlara bağlı olan alacağını vade sonunda tahsil edebilmek için, kredi temerrüt riski (Credit Default Swap, CDS) olarak bilinen bir prime göre sigorta yaptırmaktadır. Günümüz ekonomilerinde CDS finansal araçları sigortalama işleminin ötesinde, ülke risklerini açıklayan bir göstergesi olarak da kullanılmaktadır. Ülke riskleri, yalnızca ekonomik göstergelerle ilgili olmayıp, bunun yanında ülke içerisinde izlenen çeşitli politikalara göre de değişebilmektedir. Ülkeler için hesaplanan her 100 CDS puanı için yüzde 1 oranında maliyet söz konusu olmaktadır. CDS primi yüksek olan ülkeler ve ülke içi kurumlar, daha yüksek borçlanma maliyetlerine katlanmak zorunda kalırlar. Bu sebeple, CDS primi ülkeler için oldukça önemli bir

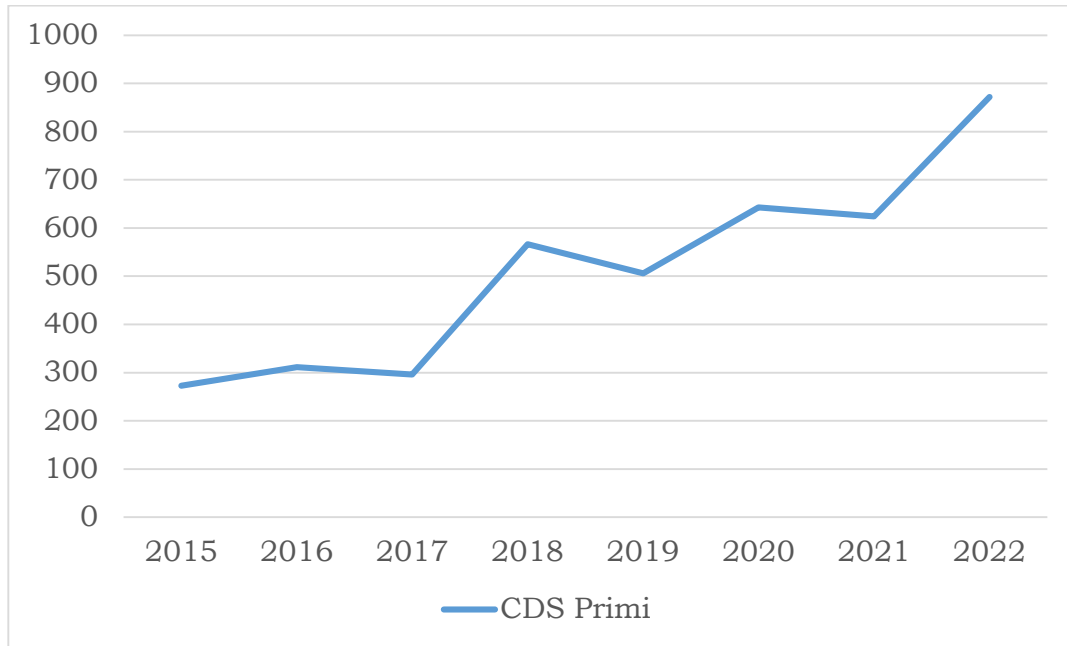
gösterge niteliğindedir⁹. Türkiye'nin 2015 yılı sonrasında ilişkin CDS primi göstergeleri aşağıdaki gibidir¹⁰:

Tablo 3: Türkiye'nin 2015 Yılı Sonrası CDS Primi Göstergeleri

Yıllar	En Düşük	En Yüksek	En Son
2015	262,13 (21 Aralık)	272,94 (15 Aralık)	265,03 (31 Aralık)
2016	215,86 (12 Temmuz)	311,33 (20 Ocak)	266,79 (30 Aralık)
2017	153,69 ((01 Eylül)	295,80 (11 Ocak)	159,73 (29 Aralık)
2018	152,28 (05 Ocak)	566,38 (04 Eylül)	348,03 (31 Aralık)
2019	278,33 (30 Aralık)	506,10 (23 Mayıs)	278,33 (30 Aralık)
2020	234,75 (29 Ocak)	643,15 (10 Mayıs)	306,47 (31 Aralık)
2021	282,10 (23 Şubat)	623,90 (22 Aralık)	554,18 (31 Aralık)
2022	509,51 (13 Şubat)	872,26 (15 Haziran)	803,61 (28 Haziran)

2015 yılı ve sonrası yıllarda oluşan en yüksek CDS primi göstergelerine ilişkin eğilim aşağıdaki grafikte yer almaktadır.

Grafik 2: CDS Primi Göstergeleri (2015-2022 Haziran)

CDS primlerindeki yükselişlerden de görüleceği üzere, 2015 yılı sonrasında Türkiye'nin ülke riski hızla artmıştır. Aynı dönemde yabancı yatırımlar ise azalmıştır. 2015 yılında ülke yönetimine karşı bir darbe girişimi olması, son yıllarda Covid 19 salgını ile sosyo-ekonomik koşulların bozulması ve finansal istikrarın sağlanmasında yönetime duyulan güvenin sarsılması gibi

başka siyasi ve ekonomik faktörlerin de yatırımcı kararları üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Başta patent ve marka hakları olmak üzere, normal koşullarda fikri mülkiyet koruması yabancı yatırımlar için olumlu bir etkidir. Ancak, olağandışı siyasi ve ekonomik faktörlerin bu olumlu etkinin önüne geçerek yabancı yatırımları azalttığı söylenebilir.

⁹ https://bigpara.hurriyet.com.tr/yatirim-sozlugu/ulkelerin-risk-primi-cds_ID1471366/ (28.06.2022)

¹⁰ <http://www.worldgovernmentbonds.com/cds-historical-data/turkey/5-year/> (28.06.2022)

SONUÇ

Gelişmekte olan çoğu ülke gibi, Türkiye de ekonomik gelişme ve kalkınma için gerekli olan kaynaklara yeterince sahip değildir. Yatırımları artırmakta ortaya çıkan tasarruf açığı, yabancı sermaye çekme yoluyla aşılmaya çalışılmaktadır. Yabancı sermaye çekmeye uygun ekonomik ortam için, fikri mülkiyet haklarına etkin koruma sağlanması da önemli koşullardandır. Türkiye uluslararası ilkeleri de dikkate alarak bu konuda gerekli düzenlemeleri yapmıştır.

Türkiye’de telif haklarının korunması konusundaki çalışmalar Kültür ve Turizm Bakanlığı (Telif Hakları Genel Müdürlüğü, Sinema Genel Müdürlüğü), sınai mülkiyet haklarının korunması konusundaki çalışmalar ise ağırlıklı olarak Türk Patent ve Marka Kurumu tarafından yürütülmektedir. Ancak, bir başka sınai mülkiyet hakkı türü olan “yeni bitki çeşitlerinin korunması” konusunda Tarım ve Orman Bakanlığı (Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü) görevlidir. Fikri mülkiyet hakları ile ilgili davalar için özel ihtisas mahkemeleri bulunmaktadır.

Bir ülkede fikri mülkiyetin etkin korunması yabancı sermaye yatırımları için önemlidir. Türkiye 1995 yılından itibaren özellikle sınai mülkiyet hakları ile ilgili mevzuatını yenilemiş ve bu alanda korumanın etkinliğini artırmıştır. Bu kapsamda, 2000’li yıllardan itibaren Türkiye’de yabancı sermaye yatırımları da daha hızlı artmaya başlamıştır. Türkiye’ye 2002 - 2021 döneminde giren uluslararası doğrudan yabancı yatırımlar toplamı 240,5 milyar dolar (bunun 174,2 milyar doları doğrudan yabancı sermaye yatırımı) olarak gerçekleşmiştir. Ancak, son yıllarda üretim amacıyla gelen yatırımlar azalırken, gayrimenkul gibi ileride üretime katkısı olmayan alanlara olan yatırımlar artmıştır. Yabancı yatırımları çekmek kadar, bunları doğru alanlara yönlendirebilmek için de büyük çaba gösterilmesi gerekmektedir.

Fikri mülkiyet haklarından sınai mülkiyet hakları grubu içinde yer alan patent ve marka hakları, işletmecilik ve yatırım faaliyetlerinde daha belirgin olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, çok uluslu şirketlerin yatırım yeri tercihlerinde de, patent ve marka haklarının etkin korunması büyük önem arz etmektedir. Türkiye’de 2012 - 2021 yılları arası 10 yıllık dönemde gerçekleşen yabancı sermaye yatırımları ile yabancı patent ve marka başvuruları arasındaki ilişki incelenmiştir. Genel olarak bu üç gösterge 2015 yılına kadar aynı yönlü eğilimlere sahipken, 2015 ve 2016 yıllarında farklılaşan eğilimler göstermişler; daha sonra tekrar aynı yönlü eğilimler olsa da, 2020 yılından itibaren tekrar farklılaşan eğilimler olmuş, özellikle yabancı patent başvuruları düşüş eğilimine girmiştir. İzlenen genel ekonomi politikalarının da bu eğilimler ve yabancı yatırımcı davranışları üzerinde etkisinin olduğu açıktır. Normal koşullarda fikri mülkiyet koruması yabancı yatırımlar için olumlu bir etkidir, ancak olağandışı başka siyasi ve ekonomik faktörler bu etkinin önüne geçmektedir.

KAYNAKLAR

- AKINTÜRK, Turgut; KARAMAN, Derya Ateş; **Medeni Hukuk**, Beta yay., 16. Baskı, İstanbul 2011.
- AYİTER, Nuşin; **İhtira Hukuku**, Sevinç Matbaası, Ankara 1968.
- DEMİROĞLU, Mehmet; **Fikri Mülkiyet ve Vergileme**, Maliye Hesap Uzmanları Derneği (HUD) yay., İstanbul 2019.
- DERİCİOĞLU, M. Kaan; **Fikri Haklar-Intellectual Property (Ders Notları)**, Ankara 2016. www.kaandericioglu.com/wp-content/uploads/.../A5_FİKRİ_HAKLAR_2016.pdf (15.03.2022).
- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı); 7. Beş Yıllık Kalkınma Planı, **Fikri ve Sınai Haklar Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, Yayın No: DPT: 2373-ÖİK:438, Ankara 1994.
- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı); 9. Beş Yıllık Kalkınma Planı, **Fikri Mülkiyet Hakları Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, Yayın No: DPT: 2728-ÖİK:680, Ankara 2007.
- DUMAN, Ömer; KARYAĞDI, Nazmi; **Telif Kazançlarının Hukuki Mahiyeti ve Vergilendirilmesi**, Maliye Hesap Uzmanları Derneği (HUD) yay., İstanbul 2010.
- EĞİLMEZ, Mahfi; Yabancı Sermaye Raporu, Mart 05, 2021. (<https://www.mahfiegilmez.com/2021/03/yabanc-sermaye-raporu.html>)
- EKMEKÇİ, Esra; **Küreselleşme ve Vergilendirmede Yeni Eğilimler**, Kazancı Hukuk yay., İstanbul 2003.
- EREL, Şafak N.; **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, Yenilenmiş 2. Baskı, Ankara 1998.
- FAIRPO, Anne; **Taxation of Intellectual Property**, Bloomsbury Professional Pub., Fourth Edition, Croydon, UK, 2016.
- GRIFFITH, Rachel; MILLER, Helen; O’CONNELL, Martin; Ownership of Intellectual Property and Corporate Taxation (Article), **Journal of Public Economics** 112 (2014).
- GÜNEŞ, Gülsen; **Türk Hukukunda Entelektüel Sınai Haklar ve Vergilendirilmesi**, Alfa yay., İstanbul 1997.
- JACOB, Robin; ALEXANDER, Daniel; LANE, Lindsay; **A Guidebook To Intellectual Property**, Fifth Edition, London 2004.
- KARASU ÖZTEMEL, Gülçin; **Gayrimaddi Hakların Vergilendirilmesi**, Legal Yay., İstanbul 2014.

- MENON, Peita; NARASIMHAN, Prabhu; UK-Innovation: The Name of The Game, Global Tax Report: Intellectual Property Tax Planning, **White & Case**, September 2013. (<http://www.whitecase.com/publications/newsletter/global-tax-report-september-2013-intellectual-property-tax-planning>) (22.12.2016).
- ÖZTRAK, İlhan; **Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Haklar**, Ankara 1971.
- POROY, Reha; **Fikri Hukuk Ders Notları**, İstanbul 1983.
- SARAÇ, Özgür; **Küresel Vergi Rekabeti ve Ulusal Vergi Politikaları-Türkiye Değerlendirmesi**, Maliye ve Hukuk Yay., Ankara 2006.
- TEKİNALP, Ünal; Fikri Mülkiyet Hukuku, 5. Baskı, İstanbul 2012.
- VALOIR, Tomsen; NIJHOF, Margreet G.; Tax-Speak For Intellectual Property Counsel, **Intellectual Property Today**, January 2010. (<http://docplayer.net/17003924-In-today-s-global-business-environment-tax-speak-for-intellectual-property-counsel-the-general-tax-regime-the-arm-s-length-standard.html>) (22.12.2016).
- WIPO (Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı), **Understanding Industrial Property**, 2016. (https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_895_2016.pdf) (07.03.2022).
- WOOD, Robert W.; US Tax 35 %, Ireland 12,5, New Irish Tech Rate 6,25 %, Any Questions?, **Forbes** 15.10.2015 (<http://www.forbes.com/sites/robertwood/2015/1015>) (26.12.2016).
- 13.12.1994 tarih ve 22130 sayılı Resmi Gazete (4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun).
- 10.01.2017 tarih ve 29944 sayılı Resmi Gazete (6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu).
- <https://wipolex.wipo.int/en/text/283833> (07.03.2022).
- <https://www.gov.uk/guidance/corporation-tax-the-patent-box> (14.02.2022)
- <https://www.jpo.go.jp/e/introduction/rekishi/seido-rekishi.html> (10.03.2022)
- <https://www.invest.gov.tr/tr/whyturkey/sayfalar/fdi-in-turkey.aspx> (14.02.2022)
- <https://www.ticaret.gov.tr/hizmet-ticareti/yurtdisi-yatirimlar/uluslararası-yatirim-istatistikleri/yurtdisinda-yerlesik-gercek-ve-tuzel-kisilerin-turkiyedeki-yatirimlari> (22.02.2022)
- <https://www.turkpatent.gov.tr/TURKPATENT/statistics/> (22.02.2022)
- https://bigpara.hurriyet.com.tr/yatirim-sozlugu/ulkelerin-risk-primi-cds_ID1471366/ (28.06.2022)
- <http://www.worldgovernmentbonds.com/cds-historical-data/turkey/5-year/> (28.06.2022)